

POSTANOWIENIE

13 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 13 grudnia 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J.K. i J.K.1

przeciwko S. S.A. w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej S. S.A. w W.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 8 lutego 2023 r., II Ca 1076/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od S. S.A. w W. łącznie na rzecz J.K. i J.K.1 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 stycznia 2022 r., I C 766/18, Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu zasądził od pozwanego banku łącznie na rzecz powodowych kredytobiorców (konsumentów) 36 267,80 zł i 9 364,59 franków szwajcarskich (CHF) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 maja 2018 r. tytułem zwrotu rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych przez kredytobiorców na podstawie umowy kredytu indeksowanego do CHF (określonego uprzednio jako denominowanego), zawartej 28 kwietnia 2008 r. z poprzednikiem prawnym

pozwanego banku i uznanej przesłankowo za nieważną, oddalając dalej idące powództwo.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił apelację banku.

Sąd odwoławczy ocenił, że postanowienia umowy odwołujące się w zakresie ustalania kursu waluty CHF do wewnętrznych tabel kursów banku są niedozwolone. Usunięcie abuzywnych postanowień z umowy skutkuje brakiem możliwości ustalenia kursu wymiany i oprocentowania, a w konsekwencji brakiem możliwości wykonywania umowy w obowiązującym dotychczas kształcie. Łącząca strony umowa, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, które określają główne świadczenia stron i są elementami przedmiotowo istotnymi umowy kredytowej, nie może być w dalszym ciągu wykonywana, zaś w polskim systemie prawnym nie ma przepisu, który nadawałby się do uzupełnienia luki powstałej wskutek eliminacji abuzywnego postanowienia wprowadzającego do umowy klauzulę indeksacyjną. Wobec uznania umowy za nieważną, świadczenia spełnione przez kredytobiorców na podstawie tej umowy są nienależne. Sąd Okręgowy odniósł się także do zgłoszonych przez bank zarzutów potrącenia i zatrzymania otrzymanego świadczenia, uznając zarzut potrącenia za przedwczesny, a zarzut zatrzymania jako niedopuszczalny w wyniku zastrzeżenia warunku przy składaniu jednostronnego oświadczenia woli o charakterze prawo kształtującym.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania w pierwszej kolejności ze względu na – jak to sformułował łącząc dwie przesłanki – oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wynikającą z tego, że zaskarżony wyrok Sądu drugiej instancji został wydany w warunkach nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 367 § 3 k.p.c., wskutek rozpoznania przez ten Sąd apelacji banku w składzie jednoosobowym.

Bank wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania również ze względu na wystąpienie w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

1) czy po stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umowy, a przed oceną, czy bez tych postanowień umowa może obowiązywać, należy

ustalić treść stosunku prawnego w zakresie regulowanym przez abuzywne klauzule, w oparciu o art. 65 i 56 k.c.,

2) jaki moment jest właściwy do oceny możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego,

3) czy w razie uznania, że bez postanowienia abuzywnego umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną,

4) czy art. 358 § 2 k.c. jest szczegółowym przepisem dyspozytywnym, który stosuje się z mocy prawa w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej, celem indeksacji przy wypłacie i przy spłacie kredytu,

5) czy jeśli kredytobiorca wystąpił z inicjatywą zawarcia aneksu, w którym został doprecyzowany sposób tworzenia kursów w tabeli kursów, oznacza to wyrażenie świadomej zgody na dalsze obowiązywanie tego postanowienia umowy, a przy tym Sąd Konkurencji i Konsumentów uznał, że taki sposób tworzenia tabel kursowych, jak ustalony aneksem, nie narusza interesów konsumenta.

Bank powołał się też na potrzebę wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i rozstrzygnięcie, czy skutkiem niedopuszczalności jednostronnego ustalania przez bank kursów walutowych jest abuzywność wyłącznie klauzuli kursowej, czy także samej indeksacji, tj. klauzuli ryzyka walutowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego podlegała rozpoznaniu w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Powołaną przez skarżącego uchwałą składu 7 sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, Sąd Najwyższy uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją, czym usiłował przywłaszczyć sobie kompetencje Trybunału Konstytucyjnego. Przy tym skład 7 sędziów był konsekwentny w uzurpowaniu sobie tych kompetencji i zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, dotyczącym orzeczeń TK, postanowił, że uchwała

obowiązuje od dnia jej podjęcia. Tymczasem zaskarżony wyrok został wydany wcześniej, 8 lutego 2023 r., i także w świetle uchwały nie zaszła nieważność postępowania. Zatem nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym.

W odniesieniu do kolejnych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Odnosząc się do zagadnień prawnych przywołanych powyżej w pkt 1 – 4 należy zauważyć, że sprowadzają się one do możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego i zastąpienia ich normą dyspozytywną. Brak jest podstaw do takiego twierdzenia, skoro uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu

indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Na podstawie art. 385² k.c. dla stosowania art. 385¹ k.c. istotna jest chwila zawarcia umowy (uchwały w składzie 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2, z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), a nie ewentualne, późniejsze zmiany nieważnej umowy lub zmiany stanu prawnego (chyba że przepisy przejściowe sanują nieważne umowy).

Ma to także znaczenie dla oceny kolejnego zagadnienia – przywołanego w pkt 5 powyżej – zakładającego, że konsument wyraził świadomą zgodę na dalsze obowiązywanie określonego postanowienia umowy w szczególności w wyniku zawarcia aneksu. Dostrzeżenia po pierwsze wymaga to, że czynności działane po podpisaniu takiej umowy pozostają bez wpływu na jej nieważność, skoro nieważność ta występuje od początku, a wyrok sądu jedynie to stwierdził. Umowa w całości nieważna od początku nie staje się ważna w wyniku podpisania aneksu. Art. 385¹ i nast. k.c. nie wykluczają zawarcia przez przedsiębiorcę i konsumenta ugody w celu uchylenia niepewności co do skutków abuzywności niektórych postanowień umowy lub uchylającej istniejącej lub mogący powstać spór co do abuzywności tych postanowień (art. 917 k.c.). Taka ugoda może potwierdzać abuzywne postanowienie, co jest dopuszczalne w świetle art. 385¹ § 1 k.c. (zwrot „*nie wiążą go*” dotyczący tylko konsumenta oznacza, że nie wolno stwierdzić braku mocy wiążącej wbrew konsumentowi). Ponadto potwierdzenie ugodą abuzywnych postanowień sprawia, że stają się one uzgodnieniami uzgodnionymi indywidualnie, a tym samym w ogóle wyłączonymi z zakresu art. 385¹ § 1 k.c. Jednak skarżący nie próbował wykazać, że aneks miał charakter ugody, tj. że właśnie w charakterze ugody został zawarty ze wskazaniem, jaką niepewność lub jakie spory ma uchylić.

Potrzeby wykładni nie wymaga art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc związanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(M.M.)

[ał]